

## Narodski in jezični otoki med Slovenci.

### 1. Kočevarji.

Od Kočevarjev mi tukaj ne gré ponavljati, kar je sploh znano, in že mnogokrat popisano. Iz zgodovine naj povzamem le to, da je kočevska zemlja kdaj lastnina bila oglejskih patriarhov, kateri so se od leta 1077 šteli za markeze ali mejne grofe krajske dežele; leta 1247 je pa patriarh Bertold Kočevje dal v najem Frideriku Ortenburškemu, v kterege rodu je ostalo do leta 1421, je potem na celjske grofe prišlo, in leta 1456 na cesarja Friderika IV. Zastran sedanjih stanovavcov se sploh pripoveduje, da so nastopniki frankonskih in turinskih družin, ktere je cesar Karl IV. ortenburškemu grofu podelil za naselitev krog leta 1350; vendar ta reč ni še zadosti spričana, in nekteri Kočevarje mislijo za ostanek starih Gotov, kateri so skozi Krajsko potovali proti Italii; morebiti se bo vse bolj pojasnilo, ko pridejo pisma ortenburških grofov na dan, katerih izdajo nek Dr. Tangel v Gradcu pripravlja. Dokler več ni mogoče, naj bi se pa jezik kočevski bolj po jezikoslovnih postavah pretehtoval, kar dandanašnji ni tako težko, kar se stara nemščina tudi v šolah bolj razlaga. Naj se kdo loti takega dela, komur je kočevski govor bolj znan, naj ga preiskuje po enakem načinu, kakor bomo povedali od čičevskega jezika. Naj pregleda tvarino jezikovo: ali so besede vse nemške, ali niso tudi slovenske, in sicer koliki del, ali so besede staronemške tega ali unega nemškega rodú; na pr. gängerl, vrag, faxen, šale, je tudi nemškim Korošcem in Štajarcem znana beseda; frov se snida v staronemško frove, gospa; kačen, gruzen, moten so slovenske besede. Ravno tako bo pogledati treba na oblike kočevskega jezika; žie hont, imajo, žie arbeitent, delajo, je staronemško; plakaten, nakatzen kaže na slovensko obliko; kranzla, venček, je sploh gorejnemška oblika, kränzchen je dolejno-nemška; stari gotiški jezik je imel tudi dvobroj, kar je morebiti treba pomniti.

Kdor tedaj hoče kočevskemu jeziku bolj do konca priti, ni dosti, da pové nektare besede ali stavke, temuč naj nabere slovník saj bolj rabljenih besed, zraven naj tudi sestavi imenske sklonne in glagolske pregibe; korenike in končnice besed; to dvoje bo dalo celoten pregled jezika.

Takošno preiskovanje bo bolj pojasnilo narodnost kočevskega ljudstva, morebiti bo tudi sploh preiskovavcem staronemščine ugodno.

Hicinger.

### Drobtinice za kratek čas pa tudi za poduk. Bog daj bebcom pamet!

Mislil bi, ker smo dočakali časov olike in premedenosti, da ni več vraz, traparij in abote na svetu. Ali žalost in jeza človeka spreletí, če spremisli, da še zmiraj vodijo priproste za nos! — Stari pregovor je sicer: „s trebúhom za kruhom“. Al ta pregovor ne daja pravice, da bi se smélo za trebuh slepariti in za vsakdanji živež trapaste ljudi za nos voditi. Menim, da ne bo od več, ako od goljufnih rokomavharjev, vlačugarjev in potepúhov ktero povémo.

Ni davno, kar se je bil neki potepúh v naše vasi priklatil, in sleparil priproste ljudi, da vé ozdravljati mnogoverstne neozdravljive in najhujše bolezni. Bahal se je zdravnik, da mu ga ni versta na svetu. Jésti, piti in dnarjev je od kmetov dosti dobil. Vse je vrelo k njemu, ga za svét vpraševalo, zdravila od njega jemalo in mu véro stavilo, da bi človek, ki vé kaj so goljufi, jeze skopernel. — Ali vendar, bodi ga Bog zahvaljen! se tudi med priprostimi ljudmi človeček dobí, kteremu, če se tudi po šolah ni modrijanstva učil, vendar le materna lučica sveti, da le Bog, ne pa rokomavharji, vé čudeže delati.

Zgorej v misel vzeti rokomavhar se po bajtah potikovaje in baraje kmali zvé, da ima premožen sosed že več let bolešno ženico, ki nič na noge ne stopi, in dal bi, Bog vé kaj! ako bi mu jo kdo na noge spravil. Ta gerdún to zvedši ne oprezuje dolgo, ker zdelo se mu je, da prilika

je ugodna, kake potokone v svoj žep dobiti. Priletí na vso sapo k možu bolnice, in se mu nudi za vrača, ter terja 5 rajnšev za trud in ozdravo. Al mož, kterege še niso šeme lizale, kar ga sončice obséva, mu modro odgovori: „ozdravi mi ženo in postavi mi jo na noge, ne le pét, temuč sto rajnšev je tvojih; pred ti pa cempera ne dam! — Nikar ne misli, da sem na glavo padel. Moja žena je pametne vrače imela, al nihče ji več pomagati ne more, ko živi Bog. Ti lajhar gotovo tudi ne. Že zdavno vlečem na svoje ušesa, ali bo že kmali kak kruljevic po naši vasi skakati začel, pa ne morem nič pričakati. In ko bi jez sosedom kaj zapovedati smel, bi nam ti že ne lajhal več po seli. In toliko ti vendar svetujem, da mi jo kmali iz sela pobašesh, ker utegnili bi se ti kaj prigoditi. In če nihče več pameti nima, ti hočem je z pot posvetiti“.

Vlačugar vidi, da mož nima ravno slame v glavi, se naglo iz hiše pobere, pusti bolnico ležati in 100 forintov v moževi mošnji, in da mož ljudém rogovile kaže, da so tako neumni, rokomavharju véro staviti. Od tistega časa je bilo potepuhovo poštenje ob tla, in ko vidi, da ga vse po strani gleda, pobere kopita in jo potegne rakom žvižgat iz vasi.

Kaj mislite, kako se je obnašal po seli ta potepúh, dokler ni bil staknil tega moža? Zavaljo nedolžnih ne smém tega očitno povedati. Vsak pameten človek naj si sam pri sebi to domišluje. Posebno takrat je gerdavž po hišah razgrajal, kader ljudi ni bilo doma. Ob, nedeljah in praznikih mu je bila nar bolj priložnost pri roki. Oh, ko bi vsi ljudje po kmetih takošne pameti bili, kakor zgor imenovani mož, bi takošnega gerdúna sami iz sela spokali, ali pa svoji gosposki ovadili.

Takošen cigan, kakor se mu prilika primeri, je vse, kar kdo hoče. Bolj neumne ljudi, ko naletí, bolj jim ušesa viha, nosove kriví, in spraznuje mošnjice. Zdaj jim kvarte meče, zdaj prerokuje prihodnje reči, zdaj jim srečo ali nesrečo oznanuje; zdaj za zaklade (v zemlji zakopane dnarje) pripoveduje. Jim obéta, če jih kopati mika, škrate, ki ko maček na dnarjih sedí, z rotnjem odgnati. Zdaj za tatú vé, in za vkradeno blago, in da mu prismode bolj verjamejo, tudi še kake latinske ali gerške knjige, katerih še brati ne zná, sabo vlačí in iz njih laže, da se vse kadí. Tudi vrač je, če kdo hoče. Pa kaj! tudi copernice vé preganjati. Njivo, če noče roditi, otroke, če nočejo sesati, zgubljeno mleko materam, norost, to ali uno nesrečo, vé on oddelati. Coper od hiše ali človeka odgnati je njegova nar manjša skerb. (Dalje sledí.)

### Novičar iz avstrijskih krajev.

Od celjske okolice 19. okt. Mila ljudém in poljščini jako ugodna je bila letošnja jesen. Topli dnevi pa ne hladne noči so lepo dozorile ljubo ajdino in sinjklato grojzdje; prvo so kmetovavci že poželi ter pospravili v shrambe, drugo berejo vinogradniki ravno zdaj po brajdah in prisojnih goricah. Mesec oktober je vreden letos imena „vinotok“, ki mu ga dajajo tukej ljudje: kajti vino toči letos da je kaj, in prav imenitno sladčico, in toto prav obilno. Vinorejcem pomanjkuje bačev in sodov, v ktere bi vlivali vinoplodni pridelk; pospravljeni mošt je pa tako močan, da tú pa tam je razbil sode in njih železne obroče. Vse je veselo v tergatvi, in pokanja možnarjev po goricah in nogradih ni konca ne kraja. Res, blagoslov nebeški je izlil se letos očitno po doljnem Štajerji, in milost božja je povernila obilo, kar minule leta po gnjilobi nekterih plodov manjkalo je hrane ljudem in živadi. Tedaj je upati tudi, da pojenja dragina, ktera dozda je terla uboge ljudi.

Konečno še nekaj o koroško-štajerski železnici. Govorilo pa pisarilo se je mnogo, da tota bo peljana od Celovca v Maribor, vendar ni gotovega nič še; te dni je prišel pa zopet v naše kraje neki inženir, ki meri in pregleduje posavinsko planjavo, da je verjetno, da berž ko ne bo vendar le dirjal železni parokonj od gorotanskih livad v lepo zeleno celjsko dolino.

J. Š.